

הנדון:

ענים כל הכבוד

ר שבוע שעבר, בשעה שהממשלה ירשה דנה בעיכוב יציאתה של משרת לחת ישראל לשיבת הוועדה הצבאית בקאהיר, שיגרתי מיברק לראש הממשלה. לאור נאומי המתון של הנשיא סאדאת ב"מועצת העם" יום לפני כן, תבעתי את שיגורה המיידית של המישינת לקאהיר. הוספת כי יהיה זה אסון אם ביגדל, קומץ מתנחלים בסיני" ואבד השלום די דורות.

ראש הממשלה לא נשאר חייב. הוא השיב לי כעבור יומיים במיברק הבא: "מר אורי אבנרי, מערכת העולם הזה, רחוב גורדון 3, תל-אביב, תודה על מיברקך. הצגת העניינים שבו אין לה קשר עם המציאות המדינית. עם כל הכבוד, חובתי לומר לך שאין אתה יכול לדבר בשם עמי ישראל, כפי שהוכיחו הבחירות ליכנסת הישראלית, וגם השמינית היכנסת היא המדברת בשם האומה והחלטותיה מאמש ירדונו בקביעת מדיניותה השלום, שהיא לפי הכי רתי טובה ונכונה. מנחם בגין."

ל כאורה, צודק מר בגין בהחלט. הכנסת נבחרה עלידי הציבור. היא בחרה בממשלה, שבראשה עומד מר בגין. זה עתה אישרה ברוב גדול (59 נגד 9 עם 19 נמנעים) את מדיניות הממשלה. אלהיאלה לפיצוץ יומת השלום של אנוואר סאדאת. משמע: עם ישראל רצה בפיצוץ הזה. ויש לקראת המליחמה הבאה. הבן הרשע שהתגדה יכול היה להוסיף: אם זהו מה שעסישראל רוצה, יבושם לו. הוא בחר בממשלה זו. והיא מגיעה לו. כל עם זוכה בהנהגה שהוא ראוי לה. אלא שאין הדברים כך. אם להשתמש במונחיו של מר בגין עצמו, הרי עם כל הכבוד, הרי בתי לומר לו שאין הוא יכול לדבר בשם עמישראל, למרות החלטות הרוב בכנסת.

ר מישטר הדמוקרטי שלנו מביע הציבור את דעתו אחת לארבע שנים, בבחירות כלליות. בין בחירות לבחירות, מחליטה הכנסת במקומה. אלה הם כללי המישול. ועלינו לקבלם, גם אם התוצאות אינן מוצאות חן בעינינו. אולם לכל כלל יש יוצא-מין-הכלל. במיקרה זה, היוצא-מין-הכלל הוא מצב המשנה מן היסוד את הנתון. גם שעמדו דגדג עיני הבוחרים כי יום שהם בחרו בכנסת.

אין לי צורך להזכיר אדם כמו בגין, שהוא גם מישטן וגם חובב מושבע של הי שפה הלאטינית, מה פירושן של ארבע הי מלים Clausula rebus sic stantibus. עיקרון זה ("כל עוד קיימות הי נסיבות הנתונות") חד אוטומטית, וכדי צורך בגיון מיוחד, על כל חוזה לטווח ארוך. פירושו שהחווה בטל ומבוטל מאליה, אם בעורו כי תוקם משתנות מן היסוד הנסיבות שעליהן הוא התבסס. כך, למשל, מתבטל מאליו תקופו של חוזה כספי, אם מתחוללת אינפלציה חזרת, והמחירים הקבועים בחוזה הופכים מגוחכים. הבחירות לכנסת מהוות, מבחינה מסוי יימת, חוזה בין הבוחרים והנבחרים. פרטי החוזה הזה קבועים בחוק. עיקרם: העם מרכיב כנסת שתציג אותו במשך ארבע שנים.

מדוע ארבע שנים? מפני שסביר להניח כי במשך ארבע שנים לא יתחוללו שינויים דראסטיים במצב. יש בתקופה זו הצטברות של שינויים קטנים, שעליהם יכול הציבור להגיב בבחירות הבאות. העקרון של REBUS SIC STAN' TIBUS אינו מופיע בחוק — בשם

שאינו מופיע בחוזה. הוא מוכן מאליה. כאשר קורה דבר, הופך על ראשם את כל הנתונים שעיצבו את דעת הבוחרים, קיימת חובה מוסרית ופוליטית, לפזר את הי כנסת ונקיים בחירות חדשות. שאם לא כן, הופך התהליך הדמוקרטי כולו לחובא ויטלולא — תהליך פורמלי שאין לו תוכן ממשי.

ה בעיה התעוררה כבר אחרי רעיי דת-האדמה של יוסיפיפורים, 1973. המילחמה התחוללה באמצע מערכת הבחירות. לא היה צורך לפזר את הכנסת, מפני שהיא כבר היתה במצב של התפוררות. הבחירות נדחו והתקיימו כחודשיים אחרי הפסקת-האש.

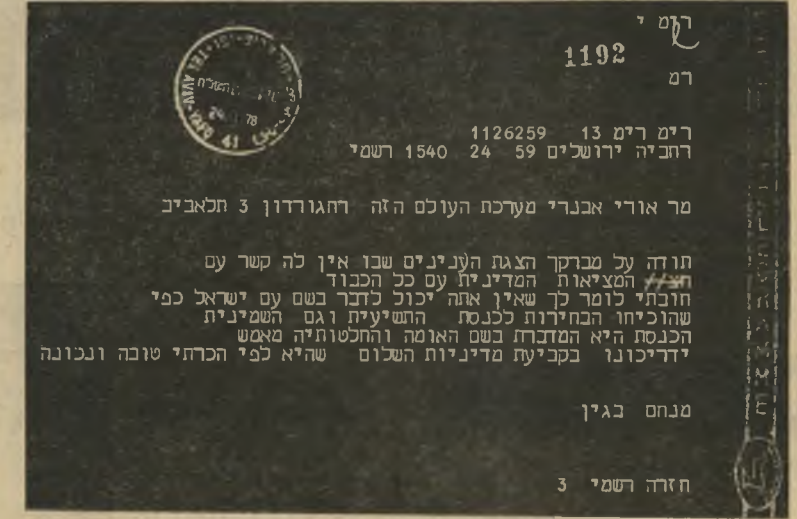
אולם תהליך הבחירות השתכשכ ביגדל עובדה אחת: רשימות המועמדים, שקבעו למעשה את הרוב הכנסת הבאה, נקבעו ונפסי גרו לפני המליחמה.

אחרי המליחמה הושמעה הדרישה לפתוח מחדש את הרשימות, כדי לאפשר שינויים,

שטחים, או סיפוח שטחים כלי שלום? נכון שאחדים מאיננו העלו שאלות אלה גם במערכת-הבחירות האחרונה. אולם 99% מן הבוחרים היו משוכנעים או כי אלה הן שאלות מופשטות, שאין להן קשר עם המציאות. עתה הפכו שאלות אלה אקטואליות. כל אדם ברחוב יודע שהן תקפות ויש להכריע בהן.

ה איזו זכות יש ליטול האנשים הי טובים, היושבים (לפעמים) במלוי את הכנסת, להכריע בשאלות אלה במקום העם? איך הם מעזים בכלל להתיימר לעשות כן?

ה קרה ב-17 במאי, 1977? קשה לזכור. עוד לא עברו מאז שמונה חודשים, וכבר נראים הדברים כאילו קרו בעבר רחוק-רחוק. ביום הבחירות העניק הבוחר עלייה משמעותית לליכוד. נתן ל"ש מעמד של

סיעה בינונית הגחיל תבוסה למערך. הרשימות הקטנות נכסלו. הבה נבחן תוצאות אלה. מה גרם להן? גם הניתוח השיטתי ביותר מלי מוד: לתוצאות אלה אין שום קשר להכרעות האומיות הקשות הי עומדות עתה על הפרק.

ה יו הרבה סיבות לעליית הליכוד. רק לא זו: התלהבות פיתאמית של המוני ישראל לרעיון ארץ-ישראל השלמה. הליכוד עצמו טישטש רעיון זה, עד כמה שאפשר. במהלך מערכת-הבחירות, מנחם בגין היה בבית-החולים. עוד וייצמן, שניהל את המערכה של הליכוד, נהג בפיקחות רבה, והעלים נשוא זה כליל. מחקר מדעי (ש) ברשימה (ובריק) הוכיח כי רק שלושה אחוזים מכל העמולת-הבחירות העצומה של הליכוד הוקדשו לנושאי אום של שלום ומליחמה, התנהי דות וסופחה.

הסיסמה היתה: צריכים להתחיל את השילטון. התודעה הסוציאליט של הציבור נעה ימינה. פרשות-השחיתות הגבירו את התחושה כי שילטון המערך התמוטט. נכון הדבר ששום בוחר נאור לא יכול היה להצביע בעד הליכוד, אם האמין באפשרות של שלום. אך זהו בדיוק עוקץ העניין: כי מאי 1977 לא האמין מימעת איש במדינה שהשלום הוא בגדר אפשרות מעשית. נראה היה כי השלום הוא עניין בדת-ירדונו, לפחות בארבע השנים הקרובות.

ביקור סאדאת בירושלים שינה את הנתון הבסיסי הזה מן היסוד. השלום הפך אקטואלי. השאלה היא: איזה מחיר לשלום עבורו. שאזה מברעת זו לא עמדה עק מדיניות של ה-17 במאי. לכנסת הנוכחית אין שום מנדאט להכריע בה. לממשלתו יש מר מנחם בגין בוודאי אין שום מנדאט עממי כזה.

ה הישג של ד"ש בבחירות נראה, בסוף ינואר 1978, כמו קוריוז. במיפלגה זו לא היתה קיימת מלכת חילה הסכמה על שום דבר, זולת אחד: שאסור לדבר על שלום ומליחמה, שטחים והתנתלות. כל הנשאים האלה, כך הכריז המנהיג הדגול של מיפלגה זו, כי חוכמתו האגדית, לפני שמונה חודשים, אינם רלוונטיים. אין מה לעשות בהם. הכנסת הבאה והממדי שלה הבאה לא יטפלו בהם. מה חשוב? חשוב באיזו טכניקה יתבי הדנה מזכירות המיפלגות. וכיצד יבחרו חברי-הכנסת.

הצבעת חברי-הכנסת של ד"ש על יומת סאדאת אינה אלא פרי המיקרה. אין לה שום קשר עם הכרעת 202,265 הבוחרים שהצביעו בעד ד"ש. הוא הדין לגבי המערך. האם הצביע מישהו בעד רשימה זו כדי שתהיה אופר יזיחה ימנית למנחם בגין, בתקופה של הכרעות משיות על עניין השלום? האם העלה או מישהו על דעתו כי יבוא יום המוסדות המערך ייומו הפגנות נגד בגין. בטענה שהוא מוכן להחזיר למצרים את פיתח-רפיח? אילו ניבא זאת מישהו בחודש מאי, היה הדבר נשמע ככדיחה. כיום הכדיחה היא סיעת-המערך עצמה, ואולי הכנסת כולה.

ר יוחה ענימה. בשדה-הכרעות של יומת-השלום נראית הכנסת התשיעית, על מוקיונה ולצניחה, קנאיה וכסלילה, מטורפיה ומטופשיה, כמו קבוצת אבירים משריינים בשדה-קרב מודרני. הכנסת התשיעית אינה רלוונטי שית. היא שויבת לעולם אחר. היא מגוחכת.

ל מן ררושות בחירות חדשות. עכשיו. מיד. היו שמכרו כי אפשר לדחות את ההכרעה העממית עד שתתגבש טיטה סופית של חוזה-שלום. או, כך סברו, יוכל העם לקבל או לדחות את הטיטה בדרך של בחירות.

עתה מסתבר כי כלל לא נגיע לטיטה של חוזה-שלום. כל עוד מכהנות ממשלה זו וכנסת זו בתפקידהן. מבחינה זו צודק מר בגין בהחלט. יש הסבורים שאין טעם לערוך בחירות, מפני שסקרי דעת-הקהל מורים כי כמילא תומך הרוב הגדול בכל מעשי הממשלה. לא חשוב מה עושה הממשלה. הרוב יגיד תמיד "אמן". זה נכון — לגבי הסקרים. אין זה נכון לגבי בחירות. כאשר מדי צנות ההכרעות הגדולות בסערה של מערכת-הבחירות, כאשר נשמי עות הטענות בעד ונגד, עשויו הי ציבור להתעורר מן ההיפנוזה שי הוא שרוי בה.

אם תיערכנה עתה בחירות, יעמדו במרכזן שאלות ברורות ומעשיות. השאלות הגדולות של חיינו. התשובות תחצינה את המחנות הקיימים. ממסדים מיפלגתיים יתפרקה. מערכים חדשים יקומו. הוויכוח יהיה מר ונוקב. אך הוא יהיה בריא ומבריא. אם אין למר בגין העזו ללכת אה העם, יהיה זה מחובתנו לומר לו, עם כל הכבוד, שאין הוא מדבר בשם עמי ישראל.